

Den østgrønlandske Expedition.

Geografisk Tidsskrift, Bind 15 (1899)

Link til pdf:

http://img.kb.dk/tidsskriftdk/pdf/gto/gto_0015-PDF/gto_0015_100590.pdf

Link til webside:

<http://tidsskrift.dk/visning.jsp?markup=&print=no&id=100590>

pdf genereret den : 22/5-2008

Alitschurkirgiserne leve væsentligt af, hvad Hjorden kan bringe dem. Hjorderne bestaa af Yakoxer (Kutas), Grynteoxen kaldet, fordi den under Gangen grynter som et Svin, fedthalede Faar, hvor Fedtet hænger som et Par store Poser bag paa Dyret; Benævnelserne Fedthaler er ikke ganske korrekt, da Halen hos disse Dyr er saa ubetydelig, at man ikke lægger Mærke til den; disse Faar have en ganske særlig tæt og god Uld; endvidere Geder; enkelte smaa, men sejle og udholdende Heste og Kameler. Kutassen, der baade bruges som Last- og Ridedyr, giver en udmærket fed Mælk, hvoraf Kirgiserne lave Smør ved at ryste den i en Blære. Smørret smager udmærket godt. Vi brugte det paa Expeditionen daglig i et Aar. Af Hoppemælk lave de den syrlige Kumys, som de gemme i Lædersække og føre med sig paa Hesten. Af Gede- og Faaremælk lave Kirgiserne desuden gode Oste og Knaposte. Deres Føde bestaar mest af Mælkeretter og Faarekjød. Da de ikke selv drive Agerbrug, som er umuligt i disse Højder, maa de ofte ride Uger igjennem for at tiltuske sig Korn og smage derfor kun sjældnere Brod. De bage det som en Slags Pandekage og spise det varmt.

Alitschurkirgiserne forfærdige ikke stort mere, end de selv behøve, saa her ikke bliver Tale om Industri. Der findes vel imellem dem en Enkelt, som har lagt sig efter et eller andet Haandværk, som f. Ex. Forfærdigelsen af grove Sølvsmykker til Kvinderne og Piske, den saa kaldte Kamtsché, en kort Ridepisk med kort og tyk, flettet Snært. Den er overordentlig skattet af Kirgiserne, der anvende den paa deres Dyr og hinandens Rygstykker. Skaftet prydes med Sølvplader og Metaltraade og er, som alt, hvad Kirgiserne producere, særdeles solidt lavet. Deres Vaaben bestaa af en kort Krumkniv, som de bære i en Læderskede i Bæltet, og Luntebøssen, som paa Forskæftet er forsynet med en Gaffel, der stikkes ned i Jorden og tjener til at holde Bøssen rolig under Skydningen, der foretages i liggende Stilling. Kirgiserne ere til

Trods for de daarlige Vaaben næsten alle gode Skytter og meget hengivne til Jagt. Vanskeligheden ved at forskaffe sig Krudt gjør, at denne dog ikke bliver af stor Betydning for dem.

Om Vinteren sætte de Fælde for Vildtet, og Resultatet er mange gode Skind, som hovedsagelig vandre Nord paa til Turkestan. Vinteren er Alitschurkirgiserens værste Fjende, da Sneen hindrer ham i at faa den nødvendige Motion. Desuden er han ingen Ynder af at samle Forraad, hvilket ogsaa ofte er ham umuligt, og Følgen heraf bliver, at hans Hjord i haarde Vintre ofte forringes i betydelig Grad. Kreaturerne gaa nemlig ude ogsaa om Vinteren og leve for største Delen af den Smule vissent Græs, som stikker op af Sneen eller som de kunne finde ved at skrabe med Klovene som vilde Dyr.

Om Vinteren, naar Sneen dækker alt og udsletter hver Sti, hver Kløft og hver Afgrund, er Kirgiseren, der kjender Terrænet som sit eget Telt, en uundværlig Vejviser, uden hvilken den Fremmede vanskelig vil formaa at trænge herigjennem. Paa vor Vandring om Vinteren gjennem de øde Snemarker havde vi da ogsaa altid en eller flere Kirgisere i Spidsen for Karavanen. For at skjærme Øjnene mod Solens Straaler, som kastes tilbage fra den glitrende Sne og ere egnede til ikke alene at ødelægge Synsnerverne, men ogsaa Hjærnen, bære Kirgiserne altid Masker af sort Filt med et Par smaa Ridser til Øjnene eller et Apparat, som lignede en Dobbeltkikkert, ogsaa syet af sort Filt, der gav den ensomme Bjærgvandreren Udseende af at være forsynet med Følehorn.

Trods Kirgiserens primitive Levevis og en ofte haard Kamp for Tilværelsen i de fattige Bjærg eller paa den daarligste Jord i Udkanten af de rigere Stadboeres Oaser, er han dog aldrig til Sinds at ville bytte med Stadboeren. Han betragter denne som kvindagtig og blødagtig og sine egne som de eneste rigtig frie Mænd paa Jorden.

Den østgrønlandske Expedition.

Med et Skitsekort i Texten.

Torsdagen d. 4. Oktober vendte ombord i „Antarctic“ den østgrønlandske Expedition under Premierløjtnant *Amdrup* lykkelig og vel tilbage til Kjøbenhavn. Planen for Expeditionen, dens Deltagere og

Udrustning ville være dette Tidsskrifts Læsere bekendte af tidligere Artikler, og det vil ses, at Expeditionen fuldt ud har løst sin Opgave. Løjtn. *Amdrup* har med sin *Baadexpedition* undersøgt den fastsatte, hidtil

aldrig af nogen Europæer besøgte Strækning af Grønlands Østkyst, og *Skibsexpeditionen*, der under Løjtn. Amdrups Fraværelse lededes af cand. mag. *Hartz*, har anstillet en Række videnskabelige Undersøgelser i Egne omkring Scoresby Sund og de nordligere Fjorde.

Det er en stor Expedition, som saaledes er bleven bragt til en heldig Afslutning, og det er ikke blot de i slige Foretagender særligt Interesse-rede, som med almindelig Glæde og Tilfredsstillelse have modtaget Efterretningen om Løjtn. Amdrups og hans Ledsageres lykkelige Hjemkomst, men i vide Kredse vil man med Paaskjønnelse have erfaret, at det er lykkedes under dansk Flag at udforske vanskeligt tilgængelige Egne, som det maatte paahvile vort Fædreland at undersøge i Videnskabens Tjeneste.

Carlsbergfondets Direktion har atter med den største Liberalitet fremmet dansk videnskabelig Forskning, og vi lykønske ikke mindst den og „*Kommissionen for Ledelsen af de geologiske og geografiske Undersøgelser i Grønland*“, der har udsendt Expeditionen og støttet det smukke Foretagende med sin store Sagkundskab, til, at dette fik et saa lykkeligt Udfald i alle Retninger. Expeditioner som den hjemvendte ere, hvad jo alle vide, højst alvorlige Foretagender, som let kunne faa et alt andet end programmæssigt Udfald, og naar „den østgrønlandske Expedition“ saa fuldt ud har løst sin vanskelige Opgave i Overensstemmelse med den lagte Plan, da skyldes det — foruden gunstige Isforhold — den fortræffelige, saa omhyggeligt overvejede Udrustning og Lederens og hans Ledsageres energiske, samdrægtige Arbejde. Løjtn. Amdrup havde allerede paa Baadexpeditionen og Overvintringen 1898—99, der gik forud for indeværende Aars Baad- og Skibsexpedition, vist at være den rette Mand paa den rette Plads, og den østgrønlandske Expeditions sidste, store Afsnit fik det samme fortrinlige Udfald som det første.

Ved Carlsbergfondets Direktions Velvilje meddele vi i det Væsentlige Løjtn. Amdrups og cand. mag. *Hartz'* foreløbige Rapporter til Direktionen om en Del af Expeditionens Forløb og ledsage Beretningerne med et Skitsekort. I et paafølgende Hefte ville vi om *Baadexpeditionen* bringe en Artikel af Løjtn. Amdrup, ledsaget af et Kort over den af ham besøgte, hidtil ukjendte Del af Kysten, ligesom cand. mag. *Hartz* vil give en Skildring af Skibsexpeditionens Undersøgelser fra Kap Dalton nordpaa indtil Kong Oscar's Fjord.

Premierløjtnant Amdrup's Rapport:

„Jeg skal herved tillade mig at indsende Rapport over Expeditionens Forløb fra Afrejsen fra Kjøbenhavn indtil min Bortgang fra Skibet for at foretage Kystexpeditionen. Rapporten er skreven efterhaanden, som Expeditionen skred fremad, for at jeg altid kunde være klar til at forlade Skibet med kort Varsel, hvorfor den tildels fremsendes i Dagbogsform.

D. 14. Juni Kl. 9 Fm. afrejste Expeditionen fra Kjøbenhavn. Krudt toges ombord paa Inderrheden og Deviationsundersøgelse foretoges paa Yderrheden. Derefter stod Skibet Sundet ud og nordpaa i Kattegattet. Natten mellem d. 15. og 16. Juni blæste det en halv Storm af Vest, hvorfor Skagens Rev først passeredes d. 16. Kl. 5 Fm. Afgav Kjendingssignal til Skagens Signalstation. D. 17. Juni Kl. 8 Em. passeredes Lindesnes.

D. 18. Juni paabegyndtes de meteorologiske Observationer, og den første Strømfalke udkastedes. D. 19. Juni paabegyndtes under Cand. mag. *Hartz'* Ledelse timevis Undersøgelse af Havvandets Planktonindhold samt af Havvandets Farve efter den Steenstrupske Metode. Desuden foretog jeg paa Rejsen til Jan Mayen de i den hydrografiske Instrux paabudte Undersøgelser.

D. 18. Juni Kl. 8 Em. passeredes Utsire Fyr, hvorefter Kursen sattes mod Drivtømmerbugten paa Jan Mayen. Trods saa godt som uafbrudt Taage fra d. 21. gjordes dog Jan Mayen d. 25. Juni. Samme Dags Eftermiddag Kl. 4 landsattes D'Hrr. *Hartz*, *Kruuse*, *Deichmann*, *Nordenskjöld*, *Koch* og *Madsen* for at foretage en to Dages Ekspedition paa Øen. Skibet gik derefter ud at trawle. Der foretoges 4 Træk med Agazzis Trawl, 1 med den engelske Trawl og 1 med den store Planktonpose paa Dybder mellem ca. 20 og 60 Favne.

D. 26. Juni Kl. 0T. 30 Fm. ankredes i Drivtømmerbugten. Samme Dag lempedes Kul fra Lasten hen i Kulkasserne og foretoges forskjelligt andet Skibsarbejde. D. 26. og 27. blæste det en Storm af N.N.O., der har sat Isen sydefter, thi d. 27. kom der en Del Skodser drivende rundt om Øens N.O.-Pynt.

D. 27. Kl. 4 Em. afhentedes Landgangspartiet. Det havde haft nogle drøje Dage og navnlig frosset om Natten, idet det kun havde en enkelt ulden Sovepose og intet Telt med i Land. Bagagen var nemlig gjort saa let som mulig, idet den, saafremt det skulde blæse op med Paalandsvind, skulde bæres tværs over Øen. Det videnskabelige Udbytte var efter Cand. *Hartz'* Udsagn, henset til Øens golde Natur, tilfreds-

stillende. Løjtnant Koch, hvem jeg havde tildelt det specielle Hverv at søge blandt det opskyllede Drivtømmer efter Drivgodts fra André's Ballonexpedition, havde intet Held med sig.

D. 28. mellem Kl. 4 og 7 Fm. bjærgedes en udsat Ruse samt skrabedes paa en Plade med 5 Fv. Vand, funden lige ved Ankerpladsen. Vinklerne for denne Plade ere:

Lootsenboot Kl. — Säule . . . . . 60° 34'

Säule til Halvøen sydfor Jameson Bucht 114° 15'

Pladens Bundart var Sten.

D. 28. Kl. 7 Fm. lettetes. Stod ned langs Øens Sydside. Trawlede med den engelske Trawl samt skrabede. Rundede om Øens Sydpynt og stod op langs Øens Vestside. Denne præsenterede sig som et udpræget vulkansk Landskab med bølgede Lavamarker, op over hvilke flere Kraterhøje hævede sig, og da Solen brød igjennem, skinnede Lavagangene, der strakte sig ned ad Vulkanernes Sider, med de pragtfuldeste røde og grønne Farver i forskellige Nuancer. Det sjældne Landskab gav Naturforskerne Lyst til at komme i Land. Vi stoppede derfor udfør Sydbugten og gik i Land. Efter to Timers Ophold i Land gik vi atter ombord. Udflugten havde i videnskabelig Retning ikke været forgjæves, idet Jan Mayens Flora var bleven forøget med nogle nye Arter (ifølge Cand. Hartz). Kursen sattes nu retv. N.V. i. Kl. 10 Em. fik vi Isen i Sigte et Par Streger om Bagbord.

D. 29. Kl. 1 Fm. stod vi ind i Isen, der udelukkende bestod af smaa, lave, stærkt forvaskede Skodser. Pladsen var da 71° 03' N. Br. og 9° 32' V. Lgd. Efterhaanden som vi kom længere ind, blev Isen tættere og Skodserne noget større, og ved Middagstid d. 29. paa 71° 24' N. Br. og 10° 18' V. Lgd. saas de første rigtige Storiskodser med Skruninger paa, dog endnu kun af ringe Udstrækning. Isen tætnede nu mere og mere, og Kl. 10 Em. paa 71° 40' N. Br. og 10° 56' V. Lgd. stoppedes al Fremkomst af uigjennemtrængelig Pakis, bestaaende saa vel af Skrueisskodser som af flade Skodser, tildels temmelig store. Fortøjede ved en Skrueisskodse. Mellem Kl. 11 og 12 satte Isen sammen, og vi vare paa et hængende Haar ved at blive indesluttede. Jeg kunde nu indse, at det var umuligt at trænge igjennem paa denne Bredde og besluttede derfor at søge ud af Isen og dernæst gaa nordpaa langs Iskanten for at søge en Gjennemgang, men Isen var øjensynlig sat sammen i den korte Tid, vi havde været i den. Paa flere Steder laa den i Baand med tæt Is, som vi ikke uden Vanskelighed gik igjennem.

D. 30. ved Middagstid paa 71° 20' N. Br. og 10° 30' V. Lgd. begyndte Isen atter at blive spredt, hvorfor Kursen sattes retv. N.N.O. i, men allerede Kl. 4 Em. maatte vi styre østeri, da Isen nordefter laa temmelig tæt. Kl. 9 Em. maatte Kursen atter ændres, og efter en Del forskellige Manøvrer lykkedes det os at komme ud i mere spredt Is.

D. 30. Juni Kl. 8 Fm. paa 71° 10' N. Br. og 8° 56' V. Lgd. stod vi i spredt Is op langs Jan Mayens Nordside. Isen var øjensynlig sat sydi i det sidste Døgn, idet der nu var spredt Is helt ned til Jan Mayens Nordside.

D. 1. Juli stod vi op langs Iskanten, der bestod af spredte, lave, smaa, stærkt forvaskede Skodser. Overalt, hvor vi hidtil have været i Isen, ses stadig mange Skodser, bedækkede med Jord og Dynd. Selve Iskanten gaar ud og ind, dannende dybe Bugter, adskilte ved lange, smalle Halvøer af spredt Is. Pladsen d. 1. Juli Kl. 12 Md. var 71° 31'² N. Br. og 7° 43' V. Lgd.

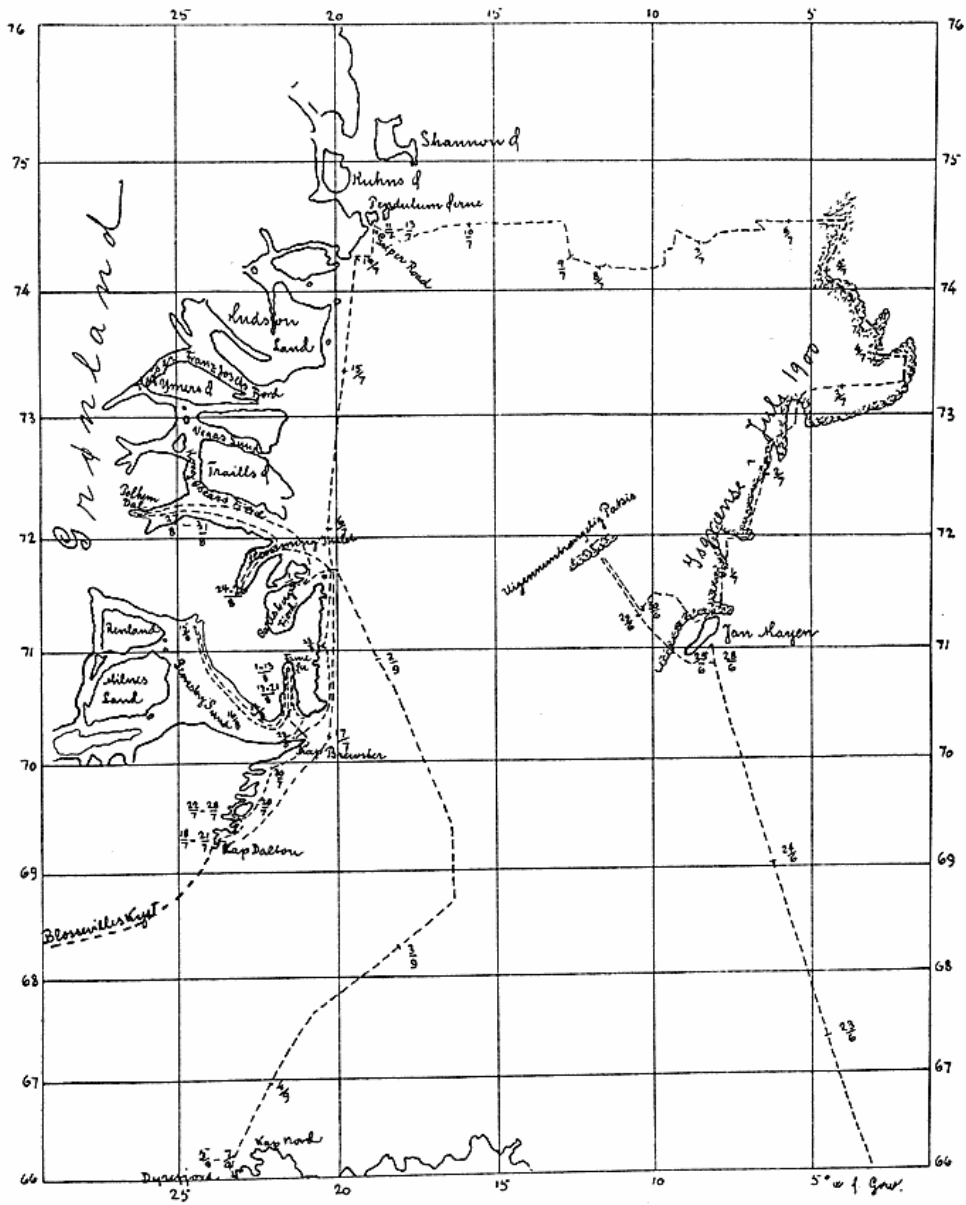
D. 2. Juli Kl. 5 Fm. passeredes to Jagter og en Skonnert. Denne sidste, „Rivalen“ af Tromsø, prajedes for at faa Underretning om Isen nordpaa, men den havde ikke været nordligere. Opad Formiddagen stod vi ind i spredt Is op imod Bunden af en stor Bugt, der skar sig ind i Isen. Middagspladsen gav 72° 37' N. Br. og 6° 33' V. Lgd. Kl. 4 Em. mødte vi uigjennemtrængelig Pakis, og den retvisende Kurs, Nord, maatte forandres til N.O.t.O. og hen paa Aftenen til O. Kl. 7 Em. kom vi ind i en Rønde aabent Vand, der strakte sig retv. N.N.O. i, saa langt man kunde se fra Tønden. Efterhaanden som vi ere komne nordpaa, ere Skodserne blevne større og højere, og svære Flager med høje Skruninger ses oftere. Flager paa henved 300 Fods Længde ses ikke sjældent.

D. 3. Juli Kl. 1 Fm. endte Renden, og uigjennemtrængelig, tæt pakket Skrueis tvang os til at ændre Kursen, først til retv. N.O. og senere til Øst. Isen blev samtidigt tættere og tættere, og ofte kunde vi kun med Vanskelighed bane os Vej. Kl. 4 Fm. blev det tæt Taage, hvorfor vi fortojede ved en Isflage og benyttede Tiden til at fylde Vand fra en Dam midt paa denne. Kl. 7 Fm. lettete Taagen, og vi gik atter an, men Fremkomsten var kun yderst ringe mellem de store Flager. Middagspladsen d. 3. Juli gav 73° 07' N. Br. og 4° 43' V. Lgd. Fra d. 3. Middag til d. 4. Middag have vi uafbrudt gaet i Storisen, men ere derved blevne tvungne et godt Stykke østeri. Isen har ofte været saa tæt, at vi kun med Vanskelighed kunde bane os Vej. Efterhaanden som vi komme

Skitsekort

over

„Antarctic“s Rejse.

nordpaa, ses ikke saa mange Skodser, bedækkede med Jord og Ler, som sydpaa. D. 4. Juli ved Middagstid befandt vi os paa $73^{\circ} 32'$ N. Br. og $3^{\circ} 30'$ V. Lgd.

Fra d. 4. Md. til den 5. Md. have vi uafbrudt fulgt Pakisbæltet, der, jo nordligere vi ere komne, ligger mere og mere pakket, saaledes at ofte ikke den ringeste Draabe Vand ses. Sejladsen har til sine Tider gaaet i saa godt som aabent Vand over dybe Indskæringer, som gaa ind i den mere spredte Is udenfor Pakiskanten, til andre Tider gennem mere eller mindre spredt Storis. D. 5. Middag vare vi paa $74^{\circ} 09'$ N. Br. og $4^{\circ} 36'$ V. Lgd.

Fra d. 5. Md. til d. 6. Kl. 4 Fm. stod vi i meget spredt, forvasket Storis langs den aldeles tætpakkede Pakiskant, men Kl. 4 Fm. aabnede der sig en Rende vesteri. Allerede paa lang Afstand havde den anmeldt sin Nærværelse ved en aldeles skarpt tegnet Vandhimmel, som vi havde faaet et Glimt af i Taagen. Thi Taage og Dis have vi haft saa godt som uafbrudt siden Jan Mayen. Kl. 4 Fm. stod vi ind i Renden, og, efterhaanden som vi kom vester, aftog den svære Dønning, som vi i de sidste Dage havde haft udenfor Iskanten, indtil vi til Slutning sejlede i fuldstændig smult Vand. Det var en herlig Følelse, thi jeg ansaa det nu for givet, at vi vare i Nordbugten indenfor Iskanten og altsaa kunde have grundet Haab om at nærme os Østgrønland. Isen i Renden undrer mig. Der er hele Marker af flad, jævn Is, som ikke gjøre Indtryk af at være synderlig tykke, medens de svære Storisskodser ere sjældnere. Al Isen er bedækket med høj Sne. Det Hele gjør Indtryk af at være brudt for nylig. Middagspladsen d. 6. Juli gav $74^{\circ} 29'6''$ N. Br. og $5^{\circ} 30'$ V. Lgd.

Fra d. 6. Md. til d. 7. Middag have vi uafbrudt bevæget os i Render mellem mægtige Ismarker, der voxte i Størrelse, efterhaanden som vi komme vesterpaa. Langs en af Markerne have vi sejlet ca. 30 Kml., og den var sikkert betydelig længere. D. 6. Juli hen paa Natten lød pludselig Raabet: „Bjørn!“ og i samme Øjeblik styrtede Alle op fra Messen. Paa en Skodse tæt ved os sad en Hunbjørn med to Unger. Da vi ikke kunde komme nær nok til dem med Skibet, blev Baaden gjort klar, og vi roede nu langs Iskanten for at komme paa Læsiden af Bjørnene, men de fik Færten af os og gik i Vandet. Hidsede af Jagtiveren, blev der trukket saadan paa Aarerne, at Bjørnene blev indhentede og alle tre skudte. Næppe en halv Time efter, at Bjørnene vare opdagede, havde vi dem ombord. Færsk Kjød have vi nu i Masse, thi, foruden Bjørnene, have vi flere Sælhunde. Disse, saa vel som

forskjellige Fugle, ere lejlighedsvis skudte, for at Doktoren kan anstille bakteriologiske Studier. Efterat vi ere komne ind i Isen, ses Drivtømmer ikke saa ofte som langs Iskanten. Dettets Forekomst er aftagen, efterhaanden som vi fra Jan Mayen ere komne nord-efter. D. 7. Juli Kl. 12 Md. var Skibet paa $74^{\circ} 21'$ N. Br. og $8^{\circ} 18'$ V. Lgd.

Fra d. 7. Md. til d. 8. Md. have vi sejlet i Render og udstrakte Klaringer mellem de milelange Marker af tildels flad, tildels svær, skruet Is. Isen er i det Hele taget mere skruet nu end i forrige Etmaal. Skruningerne synes ogsaa at være noget højere. Dis og Taage vanskeliggjøre Fremkomsten en hel Del, og det er flere Gange hændet os, at vi i Taagen ere sejlede ind i en dyb Bugt i Ismarken, som vi saa have maattet dampe ud af igjen. Middagspladsen d. 8. Juli gav $74^{\circ} 09'$ N. Br. og $11^{\circ} 31'$ V. Lgd. Fra d. 8. til d. 9. Juli har Fremkomsten været yderst ringe, idet det saa godt som hele Etmaalet har været tæt Taage. D. 9. Juli Kl. 12 Md. gav Bestikket $74^{\circ} 15'$ N. Br. og $12^{\circ} 21'$ V. Lgd.

Efterat vi d. 9. havde staaet ca. 20 Kml. i retv. N. 14° V. langs en eneste stor Ismark, lykkedes det os gennem en ca. 300 Alen bred Rende mellem omtalte Ismark og en nordfor at slippe ud i en Klaring, saa at vi atter kunde styre Kurs. Efterhaanden som vi kom vestligere, blev Klaringen større og større, og paa hele vor Rute ind til Griper Road mødte vi nu kun smaa, svære, forvaskede Skodser og af og til mindre Marker, næppe over 1 à 2 Kml. i Udstrækning. Dog var Udsigten kun meget begrænset, idet vi omtrent hele Tiden havde Taage og Dis, men Klaringen maa have været stor, thi paa et Tidspunkt satte den S. S. V.-lige Vind saa megen Sø, at der endog var Bevægelse i Skibet. Vi havde nærmest Følelsen af at sejle i et stort Indhav. De enkelte Marker, som vi nu mødte, vare mere eller mindre bedækkede med Jord og Dynd. Middagspladsen d. 10. var efter Bestikket $74^{\circ} 19'$ N. Br. og $17^{\circ} 10'$ V. Lgd.

D. 10. Kl. 8 Em. slog Foden af Landet igjennem Taagen. Det var Østpynten af Lille Pendulum Øen. Efterhaanden som vi nærmede os Landet, sejlede vi os ud af Taagen, og Kl. 12 Mn. laa Pendulumøerne og Landet sydfor badede i Midnatssolens Straaler for os.

D. 11. Kl. 2 Fm. ankrede vi paa Griper Road ca. 3 à 4 Kbl. fra Land. knap 5 Døgn efter, at vi vare gaaede ind i Isen, trods det, at vi mange Timer havde ligget fortojet ved Isen undervejs paa Grund af Taage. Isbæltet var paa det Sted, hvor vi vare gaaede ind, ca. 240 Kml. bredt.

Da jeg intet andet Sted har set noget fremsat angaaende Grunden til, at man mellem den 73. og 75. Breddegrad næsten altid kan komme ind til Grønlands Østkyst, skal jeg paa Grundlag af de foreliggende Data forsøge at give en Forklaring paa dette Fænomen. Dette Bælte af spredt Is kaldes Nordbugten. Denne Bugts Dannelse skyldes 3 Aarsager, nemlig:

1. Strømmen,
2. Vinden,
3. Den Linje, hvorefter Isen ved Foraarstid brækkes, strækker sig omtrent fra Shannon Øen og N. O. eller O. N. O. i.

Den sydgaaende Strøm og de langs Grønlands Østkyst fremherskende Vinde omkring Nord ville altsaa frembringe ligesom Slip i Isen søndenfor den Linje, hvorefter Tøbruddet sker, o: omtrent fra Shannon Øen og N. O. eller O. N. O. i.

Jeg skal endvidere konstatere et andet Faktum. Det største Antal tilsmudskede Skodser træffe vi langs Pakiskanten, hvilke Skodser sandsynligvis komme fra Polarhavet ned langs Spitzbergens Vestside. Endvidere træffe vi den største Mængde Drivtømmer langs Pakiskanten ned mod Jan Mayen. Inde i Isbæltet træffe vi kun af og til Drivtømmer. I Midten af Isbæltet træffe vi kun sjældent tilsmudskede Skodser, medens disses Antal atter tiltager inde under Land. Dette synes at tyde paa, at Hovedarmen af den fra Polarhavet kommende sydgaaende Strøm løber i en Bue fra Spitzbergen ned mod Jan Mayen og derefter først tvinges tættere ind under Grønlands Østkyst.

At Isen ligger ubrudt i en Linje fra Shannon Øen og N. O. eller O. N. O., finder sin Bekræftelse deri, at vi til Dato ikke have set et eneste Isfjæld, og det er dog næppe at antage, at den nordlige Del af Grønlands Østkyst ikke skulde kunne opvise nogle produktive Bræer.

D. 11. Juli Kl. 8 Fm. landsattes D'Hrr. Hartz, Kruuse, Deichmann, Nordenskjöld, Ditlevsen, Koch og Madsen paa Sabine Øen, medens jeg selv tog over til Hvalros Øen for at efterse det af Professor A. G. Nathorst i 1899 til Kaptajn Sverdrup nedlagde Depot. Depotet var fuldstændig urørt. I en Varde, vi byggede lige ved Depotet, nedlagdes i en tilloddet Blikdaase følgende Brev til Kaptajn Sverdrup:

„D. 11—7—1900. ^{s/s} „Antarctic“.

Til

Hr. Kaptajn Sverdrup.

Den danske østgrønlandske Expedition vil, naar

Griper Road forlades, søge sydpaa og opholde sig i Egnene omkring Scoresby Sund indtil Slutningen af August, hvorefter Hjemrejsen tiltrædes.

Venlig Hilsen

G. Amdrup,

Leder af Expeditionen.“

Da jeg kom tilbage fra Hvalrosøen, erfarede jeg, at Doktoren havde skudt tre Moskusoxxer, en Tyr, en Ko og en Kvie. Det gjaldt nu om at faa Dyrene ombord i god Behold, thi det vilde jo være en smuk Tilvæxt til zoologisk Musæum. Efter et meget haardt Arbejde lykkedes det os at faa Tyren ombord uden at partere den.

Cand. Jensen havde i Løbet af Formiddagen sat Rusen ud samt hengjemt Materialet fra nogle Trawlinger, tagne medens vi stod ind mod Land. En Lodskudrække fik vi ligeledes, da vi stod ind mod Land. Nogle Temperaturserier med Vandprøver ere tagne inde i Isen. Timevis Observationer af Plankton, de meteorologiske Observationer, Udkastning af Strømflasker o. s. v. ere foretagne under hele Rejsen fra Jan Mayen til Grønlands Østkyst.

Det var tæt Taage hele Dagen, hvor Skibet laa, men fra Midten af Sabine Øen og nordefter var det klart. Ifølge Dr. Nordenskjöld laa Landisen fra Kap David Gray paa Shannon Øen ned mod Kap Buchanan paa Lille Pendulum Øen, fra Lille Pendulum Øens Vestside over mod Hansa-Baj. I Clavering Strædet laa Landisen fra et Punkt lidt vestfor Elven, der udmunder i Griper Road, og over mod Øerne vestfor Kap Wynn.

D. 12. Juli om Morgenen sendtes saa mange Mand af Besætningen som muligt i Land for at afhente de resterende to Moskusoxxer. Naturforskerne gik i Land, medens Resten af Besætningen gik i Gang med at flaa og skelettere Moskustyren. Op ad Dagen havde vi de resterende to Moskusoxxer ombord. Senere paa Dagen modtog jeg den glædelige Efterretning, at Hartz havde fundet de af den tyske Expedition omtalte, planteforsteningsførende Lag paa Germania Bjærget og Nordenskjöld dem paa Hasenberg. Hele Formiddagen foretog Cand. Kruuse med Assistance af Løjtnant Koch en Del Skrabninger paa Griper Road med godt Udbytte. Edvidere havde Doktoren godt Udbytte i entomologisk Henseende. Endskjønt Tyskerne havde opholdt sig et helt Aar i Germania Havn, besluttede jeg dog at foretage en Udgravning af et af de ved Havnen liggende eskimoiske Vinterhuse, idet det tilsyneladende ikke tidligere havde været under-

søgt. Resultatet var ganske godt. Foruden forskellige smaa, forarbejdede Bengjenstande, fandtes et Brudstykke af et Kastetræ, Træstykket til Snurren, Bornelegetøj samt et Stykke forarbejdet Vægsten. Hele Huset var undermineret af Lemminggange, og midt under Arbejdet saa Nielsen, som assisterede mig, en Lemming smutte ind i et Hul. Vi gav os strax til at grave efter den, og da vi vare naaede ind til Hulons Bund, lykkedes det mig at fange den levende med Hænderne og faa den bragt ombord. Natten mellem d. 12. og 13. bragtes Hartz' righoldige Samling af Væxtfossilier ombord. Desværre var Cand. Hartz under Transporten ned ad Fjældskraaningene saa uheldig at forstuve Foden, et Uheld, som desværre vil gjøre ham uarbejdsdygtig i nogen Tid. Besætningen har haft en drøj Tid i disse Dage, og jeg har derfor, henset til de gode Resultater, som opnaaedes under Opholdet ved Sabine Øen, uddelt en Dusør paa 5 Kroner til hver Mand, ialt 70 Kroner.

D. 13. Juli om Morgenen skulde vi have lettet, men, da det var brandtæt Taage, blev vi liggende. Men Kl. 1 Em. satte svære Ismasser ud fra Clavering Strædet ned mod os og tvang os, trods Taagen, til at gaa an. Det var min Agt at ankre ud for Königin Augusta Thal, dels for muligen at indfange nogle Moskusoxer og dels for eventuelt at finde Dyreforsteninger, som, Professor Nathorst formoder, maa findes her. Men ligesom de foregaaende Dage vedblev Taagen at være lige tæt. Vi holdt derfor gaaende for Smaasejl Natten imellem d. 13. og 14. Juli for en frisk S.V.lig Vind.

D. 14. Juli besluttede jeg, trods Taagen holdt sig lige tæt, at forsøge paa at faa fat i Landet. Kl. 11 $\frac{1}{2}$ Fm. ankrede vi lidt nordfor en Pynt, der senere i en Klaring viste sig at være Kap Borlace Warren. Her gik Naturforskerne i Land. Jeg foretog en Udgravning af et gammelt, eskimoisk Hus, men kun med ringe Udbytte. Derimod lykkedes det mig at skyde en Knortegaas, en Art ikke tidligere set paa Østgrønland (ifølge Dr. Deichmann) samt at fange tre af dens Unger levende, som vi ville forsøge at opklække. Da det vedblev at være tæt Taage, og jeg mente ikke at kunne forsvare at anvende mere Tid paa at finde Königin Augusta Thal, lettede vi Kl. 10 Em. for at gaa sydpaa og landsætte mig. Saavel d. 13. som den 14. have vi kun mødt smaa, meget spredte, forvaskede Skodser, og den S.V.-lige Vind har til sine Tider sat ikke saa lidt Sø. Alt tyder paa, at der indenfor Isbæltet findes et bredt Landvand, kun opfyldt med meget spredt Is. Fra d. 14. til d. 18. have vi holdt sydpaa langs Landet. Vinter-

isen laa endnu fra Traill Øen østom Murray Øen ned langs Liverpool Kysten, langs hvilken den præsenterede sig med usædvanlig svære Skruninger og strakte sig mellem 6 à 8 Kml. af Land. Mellem Kap Hodgson og Kap Tobin var der isfrit. Om der laa Vinteris i Kaiser Frants Josefs Fjorden kunde ikke observeres paa Grund af, at Afstanden var for stor. I Scoresby Sund laa Vinterisen ubrudt i en Bue fra Kap Tobin til Kap Brewster. Søndefor Kap Brewster laa Vinterisen i Smaabugterne. Medens der kun saas faa Isfjælde nordfor Scoresby Sund, blev de meget almindelige søndenfor. Udfor Kap Brewster laa 20 tildels meget store Fjælde, og flere Gange talte jeg over 50 fra Tønden. Paa hole Rejsen ned langs Kysten havde vi øjensynlig stadig bredt Landvand, i det vi flere Gange havde ret betydelig Søgang. Farvandet var kun opfyldt af meget spredte, smaa, forvaskede Skodser og af og til enkelte Marker, men efterhaanden som vi kom sydpaa, tiltog Isen, og ved Kap Dalton stoppedes al Fremkomst af uigjennemtrængelig Is. Om den var ubrudt eller ej, kunde ikke afgjøres. D. 18. Kl. 9 $\frac{1}{2}$ Fm. stod vi derfor ind i en Bugt paa Kap Daltons Nordside og paabegyndte Landsætningen af Kystexpeditionens Gods.

Ind mod Grønlands Østkyst og langs denne er der blevet taget 53 Lodskud med tilsvarende Bundprøver.

Kl. 8 Em., da alt Kystexpeditionens Gods var landsat, overdrog jeg Ledelsen af Skibsexpeditionen til Cand. Hartz og Førelsen af Skibet til 1ste Styrmand V. Kjøller.

Jeg gaar sydpaa, saasart Huset er rejst og Godset bragt under Tag.

Kap Dalton den 18. Juli 1900.

G. Amdrup."

Cand. mag. Hartz' Rapport.

„Kap Dalton d. 18.—21. Juli. Ved Kap Dalton opholdt Skibsexpeditionen sig indtil d. 21. Juli Kl. 7 Em., da vi med Kanonsalut, Flaghilsen og ni kraftige Hurraer for Løjtnant Amdrup og hans Mænd forlod vor Ankerplads. Amdrup mente da allerede d. 22. Juli at være klar til at gaa sydpaa; indtil Kap Barclay syntes Isforholdene gunstige.

Rydere Sund d. 22—28. Juli. D. 22. Juli Kl. 6 $\frac{1}{2}$ Fm. ankrede vi i Ryders Sund i et meget ubehageligt Strømfarvand. Da vi Kl. 4 Em. lettede Anker for at

gaa videre gennem Sundet, stødte Skibet paa Grund, hvor det blev staaende til den 24. Kl. 12 $\frac{1}{2}$ Md. Efter Grundstødningen arbejdede alle Mand ombord med fuld Kraft for at lette Skibet; medens Mandskabet lossede Kul, lossede Expeditionens Deltagere ca. 20 Tons Overvintringsproviant og andet Gods i Land. Efter at det i Land lossede Gods var bragt ombord, lettede vi d. 26. Em. og gik samme Vej tilbage, da det næppe var raadeligt at gaa gennem den nordlige Del af Sundet. Paa Grund af Taage udenfor og Mangel paa anden Ankerplads gik vi tilbage til den gamle Ankerplads.

Paa Grund af Taage holdtes det gaaende d. 29. og 30. udfor Manby Land og Stewart Halvo, da vi skulde optage en Baadexpedition her. D. 30. gjorde vi Landgang paa en lille Ø, Dunholmen.

Scoresby Sund.

D. 31. Juli passeredes Kap Brewster om Morgen, og Kl. 11 $\frac{1}{2}$ Fm. vare vi udfor Kap Stewart. Taagen fulgte i Hælene paa os ind i Scoresby Sund, hvorfor vi stod op i Hurry Inlet. Ved Kap Stewart og i Hurry Inlet fandtes ingen Is af Betydning, men længere vestpaa i Scoresby Sund saas megen og tæt Is. Om Eftermiddagen Landgang ca. 5 Kml. nordfor Kap Stewart. Medens vi vare i Land her, holdt Skibet gaaende udenfor. Kapt. Kjøller gjorde Landgang paa Liverpool Kysten ligeoverfor og saa ca. 50 Moskusoxer tæt ved Stranden.

D. 1. August om Formiddagen stod vi nordefter i Hurry Inlet i Regn og haard Kuling og ankrede paa Nathorst's Ankerplads ved den nordligste Fame Ø, hvor Skibet blev liggende til d. 10. Her rensedes Kjedel og udførtes andet nødvendigt Skibsarbejde, og herfra udsendtes forskellige særlige Expeditioner til Lands og til Vands, angaaende hvilke henvises til medfølgende Fortegnelse over Baad- og Landture.

D. 10. August forlodes Ankerpladsen, og vi stod sydi; paa Vejen gjordes et mislykket Forsøg paa at fange en Moskuskalv paa Liverpool Kysten. D. 12. gjordes Landgang ved Kap Stewart, hvor Kapt. Kjøller eftersaa Ryders Depot og nedlagde en kort Beretning fra mig over Expeditionens Forløb. Deichmann fangede her en Moskuskalv. D. 14. gik vi forbi Kap Stewart og op mod Nordostbugten, hvor jeg ventede at finde Gjennemgang til Fleming Inlet. Sejladsen var her meget vanskelig, da Fjorden var tæt pakket med Isfjælde, og først d. 15. om Eftermiddagen faldt Ankret i Bunden af Nordostbugten. Vi havde her nogle Timers Landgang, men det var umuligt at komme læn-

gere frem eller at blive liggende med Skibet mellem Isfjældene, og vi gik saa, da Skibet skulde have Ballast, og vi ikke kunde finde noget andet Sted at indtage denne, tilbage til Ankerpladsen ved Fame Øerne. En Baadexpedition gik langs Kysten af Jameson's Land til Kap Stewart.

Indtil d. 21. arbejdede vi paa forskellige Steder i Hurry Inlet; paa denne Dag gik vi alle samlede over til Kap Brewster, hvor der var Landgang fra 9 Fm. — 3 $\frac{1}{2}$ Em. d. 22. Vi havde da tilbragt 3 Uger i og ved Hurry Inlet, som blev Expeditionens vigtigste Operationsbasis. Nordenskjöld fandt, desværre først d. 21., ved Kap Tobin en lille Bugt, som vistnok vil være en god Havn og i mange Retninger vil være at foretrække for Ankerpladsen ved Fame Øerne.

I Løbet af Natten d. 22.—23. August gik vi nordpaa langs Liverpool Kysten, hvor vi d. 23. Kl. 10 Fm. gjorde Landgang ved Kap Greg, medens Skibet holdt gaaende udenfor. Medens vi, Nordenskjöld og jeg, vare i Land her, rasede en hæftig Storm ude ved Skibet, og vi selv kom i Drift paa Isflagerne ind i Bugten. Vi naaede dog ombord til aftalt Tid om Eftermiddagen og gik strax videre nordpaa.

D. 24. August passerede vi over et blindt Skjær om Formiddagen, hvor vi efter Kaptajns Mening kun vare et Par Fod over Bunden, og om Eftermiddagen gjorde vi en ganske kort Landgang ved Kap Brown.

D. 25. August. Landgang ved Kap Seaforth og d. 26. August i Bunden af Fleming Inlet. Her fangede Søren Jensen og Ditlevsen en Moskuskalv, som desværre døde næste Morgen.

Da Tiden nu var vidt fremskreden, og vor Rute hidtil nærmest havde været bestemt af kartografiske og geologisk-palæontologiske Hensyn, ønskede jeg at give Expeditionens Botaniker, Entomolog og Zoolog Lejlighed til at arbejde i Bunden af en dyb Fjord, hvorfor vi gik ind gennem Kong Oscars Fjord og Sejlselskabets Fjord til Polhem's Dal, hvor vi havde Landgang d. 28. Da Forholdene her ikke vare særlig gunstige, gik vi ind i Bunden af Forsblads Fjord, en smal, dyb Fjord, omgivet af skyhøje Fjælde med meget stejlt Affald mod Fjorden. Her opholdt vi os d. 29. og 30. August.

D. 30. om Eftermiddagen Kl. 7 stod vi atter ud gennem Fjorden, og efter en Dags Ophold ved Kap Fletcher d. 1. September — af kartografiske og geologiske Grunde — gik vi udefter for at gaa til Island. Om Formiddagen d. 2. September passerede vi under

høj Dønning et smalt Isbælte, som vi gik igjennem paa mindre end en Time, og gik for god Vind d. 2. og 3. mod Island.

Der er blevet foretaget talrige større og mindre, selvstændige Expeditioner til Lands eller i Baad; de vigtigste ere:

- D. 20.—21. Juli: *Koch, Nordenskjöld* og anden Styrmand *Christensen* pr. Baad; Kap Dalton—Henry Land.
- D. 24.—30. Juli: *Koch og Deichmann* pr. Baad fra Ryders Sund over Manby Land, Stewart Halvø—Dunholmen.
- D. 2.—6. August: *Koch og anden Styrmand* over Land fra Fame Ø—Carlsberg Fjord (ialt ca. 40 Kvartmil).
- D. 2.—7. August: *Nordenskjöld og Deichmann* fra Fame Ø over Jameson's Land i nordvestlig Retning (ialt ca. 60 Kvartmil).

D. 6.—9. August: *S. Jensen og Dilleøsen* pr. Baad langs Jameson's Lands Østkyst.

D. 9.—11. August: *Koch og Hartz* pr. Baad langs Jameson's Lands Østkyst.

D. 15.—21. August: *Kruuse, Nordenskjöld og Koch* pr. Baad langs Sydvestkysten af Jameson's Land.

I denne kortfattede Rapport har jeg anset det for rigtigst kun at give en Oversigt over Expeditionens almindelige Forløb; de enkelte Deltagere indsende hver for sig Rapport om deres særlige Arbejder, da jeg tror, at Kommissionen paa denne Maade bedst faar Indtryk af det udførte Arbejde og de vundne Resultater.

Ankom til Island — Dyrefjord — d. 5., indtog Kul og lidt Proviant og afgaar herfra idag den 7. til Angmagsalik.

D. 7. September 1900.

N. Hartz.“

Mindre Meddelelser.

Tysk Polarexpedition. Forhenværende Kaptajnlejtant i den tyske Marine *Bauendahl* har, forinden sin Afrejse fra Hamburg i Begyndelsen af August Maaned paa en Expedition til de arktiske Egne, godhedsfuldt sendt Tidskriftet en Meddelelse om Rejseplanen, af hvilken vi uddrage følgende:

Expeditionen foretages med et tidligere Fiskerskib, „*Matador*“, paa 44 Tons, og Besætningen bestaar, foruden af Lederen, af en Styrmand og fem Matroser. Det er Meningen at sejle vest om Spitzbergen og derfra i østlig Retning langs Pakisgrænsen og lede efter en Passage, der muliggjør en Fremtrængen længere nordpaa. Dersom sliq Fremtrængen skulde vise sig at være mulig, vil Kapt. Bauendahl med Skibet trænge saa langt frem, som det lader sig gjøre, og derpaa forlade og opgive Skibet for paa Isen at rejse videre nordpaa. Dersom der ikke med Skib kan opnaas nævneværdig Fremgang, vil „*Matador*“ muligen blive efterladt ved Syvørne, hvorfra da Rejsen paa Isen tiltrædes. Strøm- og Isforhold m. m. ville blive det afgjørende for, hvilken Vej Tilbagerejsen kommer til at foregaa.

Naar Kapt. Bauendahl vil forsøge en Rute østfor Spitzbergen, da er det, fordi der — med Henviisning til, at *Perry's* bekendte Forsøg paa at trænge nordpaa skete nordfor Spitzbergen — ikke hidtil her er gjort Forsøg paa at trænge frem med Skib, og fordi Forholdene efter hans Anskuelse turde være gunstigere her.

Lederen af dette dristige Polarforetagende forudsør Muligheden af, at Expeditionen vil kunne komme til at fore-

tage en lang Rejse drivende paa en Isflage. Der medtages paa Isen Proviant og Brændsel til 2 Aar, og der henvises til „*Hansa*“- og „*Polaris*“-Mændenes æventyrlige Rejser.

„*Matador*“ er d. 7 September blevet prajet af et norsk Fangstskib vestfor Spitsbergen paa 76° 52' N. Br. og 13° 2' Ø. Lgd.

Literaturanmeldelse. „*Islande, monuments de l'antiquité, nature. Itinéraires de touristes, en langue anglaise.*“ Par M. *Thorvald Kornerup*, publié par les soins de M. *Daniel Bruun*, capitaine, membre du comité de l'exposition de Paris. Copenhague 1900. Det nordiske Forlag. Ernst Bojesen.

Ovennævnte er Titlen paa et os tilsendt, i det franske og engelske Sprog affattet fordringsløst lille Arbejde, som det kan anbefales Enhver, der interesserer sig for Island, og ikke mindst Folk, som agte at gjæste den interessante, naturskønne Ø, at stifte nærmere Bekjendtskab med. Man vil ikke forgjæves søge Oplysning om Landets Historie, Naturen, Oldtidsminder, Rejser m. m. Bogen, der er forsynet med Kort, som bl. a. giver Oplysning om Turist-ruterne, er prydet med en Række smukke Billeder, der illustrere Rejsemaaden og fremstille nogle af Landets mange Naturskønheder m. m.

Rettelser. Side 40, Spalte 2, 5. L. f. n.: Areal af Størrelse som Venern, læs: Areal „halvt saa stort“ som Venern. Side 51, Spalte 2, 7. L. f. n.: c. 75 M., læs: c. „15“ M.